

Malom Luiza.

(I. közlemény.)

Szintűgy átalлом azt írni: Luiza. Hiszen ő magát mindig Luiznak írta. Szülei, rokonai, ismerősei Luiznak hítták. Mintha nem is ő volna, olyan idegenül hangzik: Malom Luiza! Aztán abban az időben az erdélyi nemességnél általánosan divatban volt e kereszt-név francziás kiejtése. Hát mintegy korjellemező is.

A „kék harisnyás“ nők még ma is rossz hírben állanak. Könnyen megesik, hogy nemesak a költői tehetséget akarják elvitatni tőlök, hanem rájok fogják, hogy rossz hitvesek, rossz anyák, rossz házi nők. Nem vitatkozom most erről. Az bizonyos, hogy mind e vádak ugyanesak nem illenek Malom Luizra.

De hadd tartom meg az események sorrendjét! A költőnő apja Malom Zsigmond volt, Malom János borbereki ev. ref. pap és albisi Barabás Sára fia. Iskoláit a nagyenyedi ev. ref. kollegiumban 1810-ben bevégezvén, az erdélyi udvari kanczelláriánál kezdett szolgálni. Eleinte lassan haladt a hivatalos létrán. 1817-ben lett igtató, 1819-ben fogalmazó. Csak 1828-ban nevezték ki főkörmányszéki titkárrá s 1835-ben tanácsossá. Ugyanezen évben nyert nemes-séget is, de már márez. 27-én meghalt. 1819-ben vette nőül Deésen Simó Rózát, farezádi Simó Ferenez és telegdi Róth Róza leányát. E házasságból született egyetlen leányuk, Luiz, 1821-ben.

A szülők a mily rendkívül szerették gyermeköket, ép oly kiváló gondot fordítottak nevelésére. Nem is vezett kárba igyekezetök. Luiz igen derék nővé fejlődött.

Nem tartozott a kikürtölt szépek közé. Magas, úgy látszik, kissé csontos termete volt. Magasságával maga is tréfálkozik. 1845-ben anyjával egy kis útazást tesz. Augusztus 13-án Deésről indulnak el. Kolozsváron át útba ejtik Tordát, Enyedet, Fehérvárt, Szászsebest s a szomszédos helyeket, Szerdahelyt, Vajda-Hunyadot s szept. 4-én érkeznek vissza Deésre. Kedves útleírásában (Kézirat

az Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtárában) elmondja, hogy Fehérvárt a table d' hôte-nál egy tábori pappal kerültek össze. Ez a feszes modorú ember tetszett magának katonásstilú komázásaiban. Malomnének azt mondja, hogy úgy sines fia, a kit katonának beadhatna, csináljon gránátost a leányából, hiszen jó magas s az ezredben épen a leg-szebb gránátos meghalt.

Homloka is széles, magas. De esodálatosan szép nagy kékszeme s dús szőke haja volt. E mellett választékosan, finom ízléssel öltöz-ködött.

Anyja maga is tüzről pattant kitűnő gazdasszony lévén, leányát minden házi dologra megtanította. S nemesak értett mindenhez, hanem dolgozott is mindent. Ő tartotta rendben a házat, ügyesen forgatta a főzőkanalat s kedvvel úzte a különböző női munkákat. Különösen kedvelte a fonást. Akkor különben is nemesak ő hitte, hogy „magyar lánynak orsó, guzsaly, motolla, fonókorék legelső kelléke“.

Úti jegyzeteiben kedvesen írja, hogy Szerdahelyen a fogadóba szorúlva, unalmában kötéshez kezdetett. A fogadós, egy *tisztán öltözött* oláh, megjegyezte: Hm! itt is dolgot vesz elé a kisasszony, hogy tetszhessék. Természetesen! felelte Luiz nevetve. Szászsebesen gyönyörű-séggel nézeget meg apróra egy takácsműhelyt, a hol kitűnő kamukát, patyolatot szőnek és sok a megrendelés. Nagy-Disznódon meglátogatja a posztógyárat, Kis-Disznódon a szalmakalapgyárat, Orláton a papir-és gyapot-gyárat. Érdeklődéssel tekinti meg egy disznódi szász parasztház belsejét. Jól esik, hogy mindenütt a gondos gazdasszony keze nyomát látja s így szól: „Az egész bútorzat a falusi köznép egyszerű igényeire s elhivatására emlékeztet s mégis oly valódi jóllét s ajánló kényelmes vagyonság tűnt ki belőle, minőt sok fenhéjázó armálisos nemes, nemzetes és vitézlő úrnál hiában keres-nél“. Nagy kedvteléssel járogat, nézeget körül a szebeni piacon. A csendes, munkás, házias életről való felfogását jellemzi, hogy govásdiai ismerőse családi körét látva, így írt:

„Ily elzárt hegyek közt is lehet boldogság, még pedig józan elveken épült, mulékony ábránd nélkül való boldogság!“

Az már inkább művészi temperamentumához tartozik, hogy szeretettel s műértő jelességgel himzett. Ez volt az ő színes szálakkal dolgozó festészete. Többször hallottam ahhoz értő emberektől egész

lelkesedéssel emlegetni egy jeles himzését, illetőleg egy hajmunkát, mely Vajda-Hunyad várát ábrázolta. Műértékéből semmit sem vonhat le az a *ma már* köztudattá vált igazság, hogy a himzésnek más a feladata, mintsem hogy a figurális festészettel versenyre keljen. Az Életképek nekrológ-írója (1847, 14. szám.) azt mondja: hogy ha nem esalatkozik, e munka Döbrentey közbenjárására a pesti iparkiállításon is megjelent.

Tán úgy a maga számára rajzolgotott is. Minden esetre érdekelte a képzőművészet. Szebenben megnézi a Bruckenthal-féle képtárt. Feje szinte szédül a sok kép láttára, melyet — mintegy hús szobán keresztül haladva, — egyszeri futólagos megtekintésre alig lehet szemügyre venni. Őt magát is meglepi, hogy nagy műértelem nélkül is mint ráakad az ember a javára. Ez a valódi becs és nagyszerűség hatalma! mondja. S elragadtatással nézi Murillo madonnáját. Fel birja fogni az igazán szépet s önállóan és helyes érzéssel ítél.

Szerette a színházat s az előadásoknak szorgalmas, hűséges látogatója volt. Szebenben is rövid ott időzések alatt elmegy a színházba. Úti jegyzeteiben elmondja, hogy a szebeni színház szűkebb s kisebb ugyan a kolozsvárinál, de az előadásokra jobban be van rendezve és mindig tele közönséggel. A gépezet hasonlíthatatlanul jobb a kolozsvárinál. Kolozsvárt, kivált mikor vendégszereplők jönnek Pestről, van egy pár jobb színész. De soha sincs az az egybevágó, kerek előadás, mint e német társaságnál, hol mindenik színész igyekszik helyét jól betölteni s tisztán, érthetőleg beszélni. De szavalatuk modorosnak tetszik. Hanem botránykozttató hanyagságok nem fordulnak elő.

Kitűnően zongorázott, orgonált és énekelt. Az Életképek nekrológ-írója azt mondja: a zongorán oly tökéletességgel játszott, hogy maga Liszt is meglátogatta s gyönyörrel hallgata játékát. *Szerelmem* című rajzában (Nemzeti Társalkodó, 1840, I. 14. sz.) azt mondja, hogy a zongora az ő szerelme. A hangversenyeknek állandó szereplő alakja volt. Jótékony czélra gyakran énekelt. Szebenben elment az operába is. *Zampá-t* játszották. Dícsérettel szól az énekesekről. De — folytatja — a mi a zenekart illeti, az szinte „toute, comme chez nous“, mert mindenki igyekszik hallatni magát, de fülsértő kikszeket még sem igen hallhatni, noha (mint újra nálunk) igen kevés próbát tartanak itt is.

Ha nyaranta nagyanyjához rándult Deésre, gyakran gyönyörködhetek a ref. templomban szép orgonajátékában. S akárhol

fordult meg, ha szerét ejthették, kérték, hogy orgonáljon. A vajdahunyadi vár kápolnájában is orgonálni akart, de kísérei nem tudtak a vonó szíjjakkal bánni s fülhasító hangok fűtyöltek ki az öreg orgonából.

Értett latinúl s beszélt a magyaron kívül németúl, francziáúl, angolúl, olaszúl s bizonyosan oláhúl is. Szó sincs róla, idegen nyelvek tudása magában véve még nem tudomány, nem is műveltség. Az idegen nyelv csak eszköz a tudomány, a műveltség megszerzésére. Ám Malom Luiz felhasználta a nagy kultur népek nyelvét. Olvasta a világirodalmi remekeket, fejlesztve rajtok ízlését, kedélyét, jellemét. Széleskörű alapos ismeretekre tett szert. De a tudás nem törülte le lelkéről a nőiesség zománezát, üde báját. Egész lényén valami megkapó kedvesség ömlött el. Egyszerű, fesztelen társalgása mindenkit lebilineselt. Mintha maga semmit sem tudna szellemi előkelőségéről, olyan szelíd, olyan szerény, gyöngéd.

Szerette a bálokat is s helyzeténél fogva eljárógatott oda. De főként a szellemes társaságokat kedvelte. Megismerkedett a kezeügyébe eső írókkal s azok társaságában legjobban érezte magát. Igen szíves baráti viszonyban volt Mike Sándorral. Mike (sz. 1795. jan. 27.) 1819-ben lett az erdélyi főkormányszéknél *tiszteletbeli* írnök s csak 1830-ban valódi napidíjas. De 1833-tól kezdve már a levéltárhoz osztották be, hol 1837. febr. 3-án lajstromozó, 1843. máj. 24-én levéltári aligazgató lett s a történeti kutatás terén kiváló érdemeket szerzett.¹⁾ Neki gyakran írogatott levelet, kedves ezédulákat, pedig rendszeren egy városban tartózkodtak. Különben is a levélírás szenvedélye volt. Maga írja: „Gyönyöröm a levélváltás; örül az ember ha látja, hogy a távollévők sem felejtik el; s levelet írni épen annyira szeretem, mint kapni“.

Ki tudja, hány érdekes levele maradt fenn, s lappang valahol! Én csak az atyai barátjához, Mikéhez írottakat olvashattam. Mindenkiből vonzó, szeretetreméltó kedélyesség ragyog ki. Azt mondják, hogy erdélyi embernek általában jellemzetes tulajdonsága a kedélyesség. Az bizonyos, hogy Malom Luizban a kedélyességnek bő forrása esörgedezett. Legyen szabad leveleiből egy pár helyet idéznem. Deésről írja Mikének: „Nem soká bemegyünk. Aztán illő szertartással

¹⁾ Lásd Szabó Károly szép emlékbeszédét Kisebb történelmi munkák.

fogadjanak! népség, katonaság, zászlós czéhek és iskolagyermekek mind kirukkoljanak s triumphporta legalább pityókából legyen! A pityókától úgy is mostanság kolerát kapnak az emberek, tehát étel helyett díszítménynek kell használni!“ Máshelyütt: „Egy pár fein pizstrágnak itt nálunk az a furcsa szeszélye van, hogy Mike Sándor által akar megéttetni; sőt ha más evéséhez akar fogni, csapkodik s Mikét kiált; a pinczébe tettük s onnan hallanak fel sohajtásai. Ha tehát kegyed ma este ide nem jó, hogy megegye, desperálnak a pizstrágnok s lelkén lesz — érti?“ Valaki azt mondta: Valamennyi férfi egytől egyig egy garast sem ér. Malom L. azt feleli rá: Ha legalább egy sustákat nem ér a teremtésnek úgy nevezett ura, én bizony szitából is paizst csinállok Ámor úrfi nyilai ellen.

Úti jegyzetei is tele vannak efféle kedélyességgel. Igy mikor kedves komikummal sóhajtozik egy szegény döbleczen, a mely veszedelmes helyzetben lóg a patak felett. Szebenbe érkezve, régi zongoramesterét óhajtotta látni. Elküldtek érte, de nevöket nem üzenvén meg, a művész nem jelent meg. Ekkor a vendéglóstól kicsikart bejelentőlapra rá írta: Angekommen: Ludmilla und Ursola, incognito. Stand und Charakter: Vergessene Jungfern. Gebürtig aus Katzenellenbogen. Beschäftigung: Pflastertreten und Maulaffen feil haben. Pass: von Niergends, denn sie sind durchgelaufen. Reisen nach Amerika. Ezt a vendéglős elküldte az illetőnek, avval az üzenettel, hogy a hölgyek ismeretségére hivatkoznak és szállásba esakis úgy fogadhatja be őket, ha a zongoramester jót áll érettök. Miesoda kalandornók lehetnek? — kiáltott fel bosszankodva, az elferdített írásra rá nem ismerve. Vagy miféle bolondot akar belőlem csinálni a vendéglős? Oda ment nagy-gyorsan és betoppanva elhült bámultában, majd hangos örömben tört ki.

Mikor Piskiről Vajda-Hunyadra útaztak, tréfásan jegyezte meg: Elgondolám, hogy noha a természet mindenben nagy és dicséretes, nem Mac Adam, útat csinálni nem tud; egyéb művei utánazhatatlanok.

Milyen kedves, szeretetreméltó leány volt, mutatja az is, hogy Szébenben az apáczakolostort meglátogatván, mater Rózália annyira megkedvelte, hogy elbúcsuzás után lakására emlékül szent képecskét s kiezfírázott tojásokat küldött, jóságos, kedves sorok kíséretében.

Szeret apróságokkal kedveskedni ismerőseinek. Mikétől egyszer

más számára kér könyvet s avval végzi ezéduláját: „dixit, vagy dietum — hogy mondják? Elég, hogy ha kegyed megteszi e jóságot, egy roppant jutalom vár magára, mit meglát, ha ide jön“. S e jutalom: egy házi szöttesből készült köntös maradéka, egy mellénynek való. Kisebb útazásai közben, pl. a bujturi (Hunyad m.) kirándulás alkalmával, esigákat, kövületeket gyűjtögetett, vagy más apróságokat vitt ismerőseinek s kifogyhatatlan volt úti élményeinek kedves elesevegésében. Az orlái papirgyárban nagyapjának egy öles nagyságú írópapírt kér s viszen haza meglepetésül.

Különben is anyai nagyapját gyöngéden szereti s ha vele van, gondoskodik szórakoztatásáról. Élénk érdeklődéssel kíséri Mike Sándor kis leányát, Rózát, ki Szatmárt van nevelőben. Hallja, hogy jól tanul s nagyon kedvelik; öröme telik benne.

Nemesak író, hanem irodalom pártoló. Barátaitól is gyakran kér olvasmányokat s jó ízléssel, helyes ítélettel nyilatkozik róluk. A Magyar Titkokról pl. egy helyütt így szól: „Nagy Ignác, mint termékeny író, úgy látszik, igen siet kiadásaival s némi ismétlések és gyengébb részek kigyomlálására kevés gondot fordít. Én azt tartom, egy ember, kinek gyermekei vannak, tartozik azokat egyformán szeretni; de nem úgy képzete szülöttit, az eszméket. Ezeket, ha nem jók, bátran kiküszöbölheti, megölheti. S minden író szeretnék arra venni, hogy semmit ki ne adjon, míg jól meg nem rostálta, ki nem tisztogatta, meg nem érlelte művét“. A *Falu Jegyzője*-ről meg azt mondja; „Nekem nagyon tetszik, hogy szinte azt hiszem, a legjobb magyar regény. Stylje oly szép, humoros s gondolatai oly érett s világos észre s jó szívre mutatnak“.

Komolyságáról s megbízhatóságáról tanúskodik, hogy a tudós Mike többször felkéri faluzásai közben geneologiai adatok gyűjtésére s e megbízatásnak örömmel és pontosan felel meg.

De a vonzó nő minket leginkább mint költő érdekel. Írt kötött és kötetlen alakú költői műveket.

Versei szépen összeírva, megvannak az Erdélyi Múzeum könyvtárában, hová Mike Sándor hagyatékából kerültek. Olvasásuknál nem kell feledni, hogy e gyűjtemény 15 éves korában írt költeményekkel kezdődik s mikor meghalt is 26-ik évében volt. Ne gondoljunk itt Petőfire, a ki 26 éves korában esett el, költészete teljes fényében ragyogva! Ne gondoljunk más költőkre sem! A nő fejlő

dését ma is, (hát még akkor!) nagyban akadályozza, hogy kevés őszinteséggel, nyíltsággal találkozik. Nem veszik komolyan s csak üres bókokat hall, a mitől ugyan nem lesz okosabb. Rosszúl magyarázott, idétlen udvariasság.

Medgyes Lajosról tudom, hogy Malom Luiz verseire némi megjegyzéseket tett.

A múzeumi kézíraton látom keze nyomát. S kezemben van Malom L. Medgyeshez írt két kis czédulája. Küldi verseit s szigorú, őszinte bírálatot kér. Az ő tanácsára akarja kijavítani. De Medgyes 1844. tavaszán ment Deésre s mindössze nem sokszor találkozhattak, mikor Malom Luiz éppen nagyapjánál időzött. S bár Medgyes szókimondó ember volt, mégis némi tartózkodással lehetett e nővel szemben s tán elfogúlt is volt iránta. Malom Luiz költeményeiben felötlő, hogy nem tud verselni. Költeményeinek rythmusa, rímei gyengék. Úgy látszik elméletileg sem ismerte a verstant. Egyik dalában azt mondja :

Dalom szabályokat
Nem tud tekinteni ;
Az ihlet lánczokat
Nem bírna hordani.

Csakhogy neki úgy látszik, nincs meg a *ry'hmus-érzéke*, amely a tudást pótolná s a szabályt megvettethetné. Ez különben érdekes jelenség. Vörösmartyról mondja találón Gyulai, hogy a nyelv zenéjét senki sem érti jobban nála ; a gondolatnak nemesak méltó kifejezését találja meg, hanem hangját, dallamát is. Vörösmarty nem értett a zenéhez, énekhez, nem is volt érzéke hozzá. Malom Luiz kitünő zenész, de a vers zenéjét nem érzi. Medgyes nem egyszer figyelmezteti rímeli, rythmusbeli fogyatékságaira. (*Hiában, Honom, Változás*). Majd, hogy nem lehet az értelmet átvinni egyik sorból a másikba, így :

Azt képzelni, birtokomban
Vagy.....

Nem szabad azt mondani: arany szög hajad, inkább: aranylő hajad, mert szög = sötétbarna. Mért mondja, hogy úgy dalol, mint hangászat? Hiszen nem a hangászat dalol, hanem az ember. (*Dal, Little Tamás után*). Figyelmezteti egy-egy homályos, kevésbé érthető

helyre. (*Mi az igaz szerelem? Leányka tavasz dala. Mare pacificum. Korán elhunyt barátnőm halálára*). Némelyiket új átdolgozásra ajánlja. (*A csajkás. A hatyú*). Vagy kihagyandónak véli. (*Az ismeretlen ország. Egy gyermek sirjára*). Medgyes alapjában helyesen jár el. Nem akarja megváltoztatni költői egyéniségét, a saját maga képre teremteni, mint a hogy Dukai Takács Juditot (1795—1836.), a Malvina néven írogató költőnőt, Horváth Elek praeceptor-sága tönkre tette. De úgy látszik, csak futólag nézhette át a költemények egy részét; nem mond eleget. Néha meg exaltált udvariasságokban tör ki: mi szép! (*Hála*), remek! (*Leonie, Emlékkönyve, I . . . -hoz*), mennyei! (*A titok*), isteni! (*Csillagokhoz, Az ifju s a patak*), istenek lehelle! (*Viszhang*.)

Nemesak nem volt, a kitől a fiatal költő útmutatást vegyen, de egy-egy alaptalan, esípós megjegyzés el is keseríthette. Úgy látszik, egyéni tapasztalatok rajza *Az elhíttet génie*. (1840. május.) A kis lányt, mikor még bábbal, fakutyával játszott, magasztalták, hogy tudós, génie. Nagy jövőt jósoltak neki. Diesérték énekét. Minden szavát széthordták, mint elmésséget. Elhitte maga is. Írni kezdett. De mikor már emyire ment, kezdték susogni, hogy jobb lenne szitalnia. Ő nem hallgatott rájuk. De megadta az árát. Földhöz vágta a Pegazus.

Népdalokkal kezdi pályáját s e műfaj szeretetében mindvégig megmarad. Kisfalu Károly és Czuezor voltak mesterei. Már serdülő leány korában hallotta a „Dochia eu septe cojoc“ mondáját s feldolgozta. Ez oláh mondáról *Baba Dokia* czímen bővebben ír Marieneseu Athanáz dr. (*Ethnographia*, I. 137. lap.) Maga írja úti jegyzeteiben, hogy mikor a Retyezátot először megpillantotta, mindjárt Dotyicza jutott eszébe, ki a Retyezátra igyekezve hét kozsokot vett fel, hogy meg ne fázzék. De valahányszor a nap felsütött, egy-egy kozsokot levett s mire felért, a helyszínén megfagyott. „Én ezt — folytatja — legelső próbatétül s a tárgy jókora eltorzításával versekbe fűzém, előbb németül, később aztán saját nyelvemen; de egyik sem leve sikerült költemény“.

Malom Luiz nem élt a nép közt, de jó megfigyelő képességgel elleste a jellemző vonásokat. Bele tudta élni magát a nép kedélyvilágába, felfogásába. Csak a népies nyelvet nem találja el mindig, éppen mint mesterei. Egyik dalában, (1836.) a búbánatos leány

meghalt kedvesét sírátja. Másikban panaszkodik, hogy megesalta szeretője. De vigasztalódik; szert tesz ő még szebbre is.

Aztán majd a kunyhóba,
Összegyülünk fonóba;
Orsó-kapóm lesz nekem,
Új, ügyes, szép kedvesem.

Vagy idyllikusan rajzolja a boldog szerelmet (1838. július).
Máskor (1840. jul.) meleg érzelmességgel szól:

Te mondtad-e, vagy álmodám,	Hogy legalább álmot lássak
Hogy szeretsz engem Rózsikám?	Arról, mit oly rég óhajtok.
Óh, ha mondtad, mondd még egyszer,	Jaj, de félek, ha álmodom,
Hagyd azt hallnom sok ezerszer!	Végképpen majd elaluszom.

Vagy ha álom csalogatta	Nem lesz kedvem felébredni,
Lelkemet és meg nem adta	Nyitott szemmel mind azt látni,
Ég, hogy szeress engemet,	Hogy nem szeretsz engemet,
Behunynám a szememet:	Szegény, szegény fejemet.

Vagy a leány eldalolja, hogy vadászok mentek erre el; egy rá nézett, szíven találta szemével (1841. jan.). Más dalában (1840. okt.) a jómódú legény boldogságának s a jó leánynak, jó gazdasz-asszonynak, kedves rajzával találkozunk. Csak az utolsó verszak tréfája nem illik az egész költemény egyszerűen komoly hangjához:

Hidd el, Rózsám, szeretlek,
Szerfelett megbecsüllek!
S hogy el hidd, hogy szeretlek,
Minden nap majd megverlek.

Más helyütt (1845. jul.) a boldog leány szerelméről énekel; a viláért sem adná a piros szalagot, Pista ajándékát, hát még Pistát magát! S úgy végzi komikus naivsággal:

A hány leány, anyám mondja,
Mind csapodár és mind csalfa.
Ha Pista csal, sok a sok!
Pácese bune! meghalok.

A népdalok közt van (1838. máj.) legismeretebb dala is:

Zöld mezőben van a fa,
Kedvesem ül alatta.
Távol állok, és csak nézem,
Hogy szeretem, mélyen érzem.

Óh mi boldog az a fa!
 Hüti, védi árnyéka.
 Jót tehet, én nem ő érte,
 Ki örökre szűm kedveltje.

Virág könnyet sír a fa,
 Szép hajára hullatja.
 Forró könnyim porba hullnak,
 Fájdalmim csak bennem dúlnak.

A múzeumi kéziratban két versszakkal több, de a birtokomban levő, szintén a költő kézírásában a dal csak ennyi s tán így takarosabb is.

Több költeményének ezíme egyszerűen: dal. De ezek is nagyobbára népdalok, vagy legalább helyzetdalok. Nyilván való pl. ebből:

Domb aljában széjjel szórva
 Szép falucska tanyái.
 Ott a téren szőlőskertek
 Böven termő zöld fái.

A faluban egyház tornya
 Emelkedve díszesen,
 Egyház mellett zindely-födte
 Lak, kitűnve ékesen.

Itt folyócska virágpárt közt
 Folydogálva esőndesen;
 Erdőláncz túl, elterülve
 Szellőjárta hegyeken.

És a lakban barna lányka,
 Virágoknál, szebbnél-szebb.
 A gyönyörű kies tájnál
 Elvarázslóbb, kedvesebb.

Ah, ha látnék ilyen tájat,
 Ilyen lánykát valaha!
 Lakni vágnám egyház mellett,
 S onnan el nem, nem soha.

Ilyen még a *Csajkás dal* (1838. ápr.), a csajkás ábrándos éneke, hogy vigye esolnakja messzire; csak ott lesz öröm, a hol őt feledheti. A *csajkás* című (1838. aug.) másik, symbolikus elemektől áthatott dala. Más helyt (1839. jun.) egy leányka szerelmi epekedése. A *lányka fohásza angyalhoz karácsonykor* (1840. febr.) címűben azt kéri a lány, hogy ne teljesítse az angyal hiú ábrándjait, csak ha lelke jót kér, akkor hallgassa meg imáját. Ne hozzon neki czifra bábot, aranyos játékot, karácsonyfát, balga fényt, hanem egy rokon lelkű lényt.

Nem kívánok nagy szerencsét,
 Nem sovárgok hírt s nevet;
 Egyszerű csend és boldogság
 Kielégít engemet.

A *te szemed* (1844. jul.) szintén helyzetdálnak látszik, a kedves diésérete. Ilyen a *Csapodár lány dala* is (1845. aug.).

Úgy látszik a népdaloknak, a sok úgynevezett dálnak meg

helyzet dalnak az is volt a czélja, hogy a költő szerelemről énekelhessen. A sejtés vonzotta, a képzelet ragadta a szerelem világa felé. De magának nem lévén még való érzelme, sejtelmes vágyait, képzelme szivárványszíneit ilyen dalokba szőtte. Még mint okos leány arra is gondolhatott, hogy ha a képzelem e játékait való élményül tünteti föl, majd ha eljön az igazi, a kit valóban szeretne, a ki valóban szerethetné: mit fogna majd szólni a Cupido nyilától annyira összelyuggatott szívhez? Hiszen még férfiak is, a kiknek több szabad, megakadnak olykor régiebb verseikkel. Kisfaludy Sándor ehhez-ahhoz írogatott verseit, mikor megnősült, átídomítgatta, egyeztetette, hogy mind *Lizához*, mind *Lizáról* (*Szegedi Rózáról*) szóljanak. Könnyen tehetette, nem jelentek volt meg elszórtan a lapokban. Mégis, mikor későn, a költő halála után, rájöttek, Toldy avval vádolta, (esupán ez alapon) hogy nem is szerette feleségét, csak jó partienak tartotta. Petőfi nem végezhetett ilyen egyszerűen. Ő, mikor megismerkedett Szendrey Juliával, mintegy visszaszívta régiebb szerelmi dalait:

Költői ábránd volt, mit eddig érzék,
Költői ábránd és nem szerelem!

De később Malom Luiz is egyénibbé válik. Az *Ébredés*-ben (1840. máj.) még csak az ideált rajzolja, hogy milyennek képzeletben a férfit, a kit szeretni bírna. De érzik az igazi szerelem heve a következő (1841. jan.) dalaiban:

Eltávoztál, szerelmem, életem,	Nélküled nincs eszmém, nincs ihletem,
Magamra itt hagyál;	Nélküled elhal szellemem;
S midőn most érzem veszteségedet,	Nélküled nincs vallásom és hitem,
Látom, beh mindenem válál.	Csak árny e szép világ nekem.

De megjössz újra és napom kelend,
Tündöklőbb lét nyílik nekem;
Azt képzelendem, túlvilági fény
Vakítja rögtön el szemem.

De szerelme nagy keserűségek forrásává vált. Még ma is korai, e convulsiókat a nagy közönség elé vinni. Sala Samu alsószováti birtokost szerette. Csalódása ejtette bánatba. Mikor meghalt, az volt bizonyos körökben a hit, hogy megmérgezte magát szerelmi bújában.